[א]והקריבו זו קבלת הדם: והזאות: הזאה דהיכא אי דפרה [1]אלעזר כתוב בה אי דפנים [2]הכהן המשיח כתוב בה אלא הזאה [ג]דבן עוף דאתיא בק"ו מבן צאן ומה בן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו קבע לו כהן להזאתו בן עוף שקבע לו כהן למליקתו אינו דין שיקבע לו[ג] להזאתו: חוץ ממנחת סוטה ונזירה: א"ל רבי [ד]אליעזר לרבי יאשיה דדריה [ה]לא תיתיב [ו]אכרעך עד דאמרת לי להא שמעתתא מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה מנלן בגופה כתיב [3]והניף את המנחה אלא תנופה בבעלים מנלן [ז]אתיא יד יד משלמים כתיב הכא [3]ולקח הכהן מיד האשה וכתיב התם [4]ידיו תביאנה מה כאן כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד [א]כהן מכניס ידו תחת יד בעלים ומניף אשכחן סוטה נזירה מנלן אתיא כף כף מסוטה:

מתני' [ב]כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ

חוץ

ה"ג **הזאה דהיכא.** ול"ג היכא כתיבה: **אי דפרה.** הזאת דמה דפרה אדומה: **אלעזר כתוב בה.** ואפילו שאר כהנים פסולין וכ"ש נשים: **אי דפנים.** [ה] הזאה דפנים כגון הפרוכת ומזבח הזהב האמורין בפר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור: **הכהן המשיח כתיב בהן.** למעוטי הדיוטים וכ"ש נשים [ו] ומאי איצטריך ליה לתנא למיתנייה: **הזאת דם עוף.** דכתיב בחטאת העוף (ויקרא ה) והזה מדם החטאת ואיצטריך לאשמועינן נשים פסולות ונפקא ליה מק"ו מזריקת דם דעולת בן צאן דכתיב ביה (שם א) וזרקו בני אהרן: **לא קבע לו כהן לשחיטתו.** שהשחיטה כשרה בזר דכתיב (שם) ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בזר (ברכות דף לא:): **להזאתו.** לזריקת דמו כדכתיב (ויקרא א) וזרקו בני אהרן: **בן עוף שקבע לו כהן למליקתו.** דכתיב (שם) והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו: **לרבי יאשיה דדריה.** שהיה בדורו אמורא כמותו. ויש להבין מכאן שעדיין בימי ר"א היה רבי יאשיה בר פלוגתיה דר' יונתן קיים להכי איצטריך למיתני לרבי יאשיה דדריה לאפוקי ר' יאשיה קשישא: **בבעלים מנלן.** שתהא הסוטה עצמה מניפתה דלמא לכהן קאמר רחמנא כדכתיב (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה וגו': ה"ג [י] מה כאן כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים: **ידיו תביאנה.** בבעלים כתיב ובתנופה משתעי: **כף מסוטה.** בסוטה כתיב (שם ה) ונתן על כפיה ובנזיר כתיב ונתן על כפי הנזיר (שם ו): **מתני' תלויה ואינה תלויה.** בגמ' מפרש להו:

חוץ

[ט]**חוץ** ממנחת סוטה ונזירה מפני שהן מניפות. וא"ת[א] תיפוק ליה דכל הני אינם כשרות בנשים לפי שהן מחוסרי בגדים דהא אמר בפ"ב דזבחים (דף יז:) דאפילו כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם[ב] וי"ל דמיירי שלבשו את הבגדים א"נ י"ל כיון שלא נלטוו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים[ג]: **אי דפרה אלעזר כתיב בה.** פי' בקונטרס אפילו כהן הדיוט פסול וכ"ש נשים תימה הניחא למ"ד[ד] לדורות נמי בעי' (א) כ"ג דומיא דאלעזר פריך שפיר אבל למ"ד בכהן הדיוט מרבינן ליה לדורות[ד] קשה דמאי פריך הכא גמרא דילמא מש"ה איצטריך[מ] (קרא) הכא למעוטי נשים משום דהעבודה מותרת בכהן הדיוט לדורות וי"ל דה"פ מדאיצטריך התם לרבויי כהן הדיוט מכלל לגבי נשים פשיטא ליה לתנא דאין עבודה כשרה בהן וכן יש לפרש בסמוך אי דפנים וכו': **אי דפנים כהן משיח כתיב.** פי' בקונטרס הזאת הפרוכת ומזבח הזהב האמורים בפר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ונראה להר"ס דלאע"ג דפר העלם דבר מרבינן התם (ת"כ פ' ויקרא) דעבודתה כשרה אפילו בכהן הדיוט דמרבינן ליה מן ה' דהכהן המשיח אפ"ה מדאיצטריך קרא לרבויי כהן הדיוט דכשר בה מכלל דפשיטא ליה לתנא דנשים אינן כשרות בה: **ומה בן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו קבע לו כהן להזאתו** בן עוף שקבע לו כהן וכו'. וא"ת איכא למיפרך מה לבן צאן שקבע לו כלי[י] (עץ ארז ואזוב) ומש"ה בעי כהן להזאתו אבל בן עוף שלא קבע לו כלי להזאתו שהרי הזאה דבן עוף בעצמו של כהן הויא לא בעינן כהן דכה"ג פריך בזבחים (דף מח:) דהתם בעי למילף מהאי ק"ו דהכא דבן עוף טעון[ס] שחיטה בצפון אי לאו האי פירכא וי"ל דפירכא זו דטעון כלי הוי פירכא כל דהו דאיכא למימר דהזאה מהניא טפי בעילומו של כהן יותר מבכלי וא"כ התם דבעי למילף בהאי ק"ו דבן עוף תהא[ע] שחיטתו בצפון הוי מילתא רבה דבעי לאתויי צפון דאינו נוהג בכל הזבחים א"כ יש סברא למעוטי צפון מבן עוף בפירכא כל דהו אבל כהן שצריך בכל הזבחים לא הוי מילתא רבה לרבויי בבן עוף הלכך ליכא למעוטי בפירכא כל דהו כדפרישית ועוד י"ל דהכא עבדינן ק"ו הכי ומה בן צאן שאינו טעון כהן בתחילה שהרי שחיטה בזר כשרה טעון כהן בסוף לקבלה ולהולכה ולזריקה בן עוף שטעון כהן בתחילה אינו דין שטעון כהן בסוף שהרי בכל מקום טעון כהן בסוף יותר מבתחילה דעיקר עבודה דקרבן הוי בסוף והשתא הוי ק"ו מיניה וביה[ה] ואין להביא בהאי ק"ו שום פירכא[פ]: **מכנים כהן ידו תחת יד הבעלים ומניף.** וא"ת והא הוי חציצה[ו] דה"נ אמרינן במנחות (דף צד.) אין תנופה בחוברין פי' בשותפים[ז] דהיכי ליעביד לינפו והדר לינפו כלומר דהשותפין זה אחר זה יניפו חדא תנופה אמר רחמנא ולא שתי תנופות ואי מנח חד מן השותפין ידיה תחת ידיה דחבריה א"כ הוי חציצה אלמא דבכה"ג הוי חציצה וי"ל דלא דמי דהכא היינו טעמא דלא הוי חציצה בכה"ג לפי שהוא גזירת הכתוב דבעינן כהן ובעלים אבל התם גבי שני שותפין חשיב כה"ג חציצה אם אחד מהם מניח ידו תחת יד חבירו לפי שאינה גזירת הכתוב שיהיו שניהן מניפים עוד י"ל דה"נ לא מיירי שהכהן מניח את ידו תחת יד הבעלים ממש דבכה"ג הוי חציצה אלא ר"ל שאוחז הכלי למטה והבעלים אוחזין למעלה[ח] והשתא ליכא חציצה כלל דה"נ אשכחן גבי ביכורים[צ] שהכהן היה אוחז בשפתיו כלומר בשפת הכלי למעלה והבעלים למטה ה"נ גבי מנחות איפכא שיד הבעלים תהיה למעלה ויד הכהן למטה: **כל מצוה התלויה בארץ כו' חוץ מן הערלה והכלאים.** בירושלמי[ק] פריך אמאי לא תני (ב) לה חלה ומשני לפי שאינה בעיסה של עובדי כוכבים[ט] ולא מיירי מתני' אלא בדברים הנוהגים בישראל ובעובדי כוכבים וקשה אמאי לא פריך נמי התם אמאי לא תני תרומה ומעשר כדפריך מחלה ואין לומר לפי שאינם אלא מדרבנן דהא חלה נמי אינה בח"ל אלא מדרבנן ואפ"ה בעי אמאי לא תני חלה ולא משני לפי שהיא מדרבנן וי"ל דלהכי בעי מחלה לפי שגזרו על חלה בכל מקום אבל על תרומה ומעשר לא גזרו במקומות הרחוקים מא"י אלא דוקא אעיירות הסמוכות לארץ[י] והיינו טעמא דגזרו על החלה בכל מקום טפי מתרומה ומעשר לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף שהרי החיוב בא ע"י גלגול עיסה שהאדם עושה[כ] והלכך דין הוא שינהוג בכ"מ אפילו בח"ל אבל תרומה ומעשר אינן מוטלות אלא על מי שיש לו קרקע ודמי טפי לחובת הארץ ע"י[ל] דהיינו טעמא דלא בעי מתרומה ומעשר משום דתני בירושלמי[ר] רבותינו שבח"ל היו מפרישין תרומה ומעשר עד שבאו הרובים וביטלום ובעי מאי רובים מתורגמניא ויש ליתן טעם דלפיכך בטלו תרומה ומעשר לפי שעכשיו בח"ל אין הקרקעות שלנו שהרי משועבדות הן למלך ואנו נותנים מהם מס למלך אם כן אין להם דין קרקע[ש] להפריש תרומה ומעשר ואם תאמר בא"י נמי משועבדות הן למלך ואפ"ה מפרישין תרומה ומעשר וי"ל דאין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר[ת] ומן הירושלמי שהבאתי יש להוכיח דערלה וכלאים נוהגים בשל עובדי כוכבים וכן משמע בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לה:) דקאמר התם מפני מה גבינות העובדי כוכבים אסורין מפני שמעמידין אותם בשרף של ערלה ומיירי בערלה של עובדי כוכבים דדוחק הוא לומר דמיירי בערלה של ישראל[ל] וכן משמע לקמן (דף לח:) דקאמר ספק ערלה בח"ל יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט ועל כרחך מיירי בערלה דעובד כוכבים דאי בערלה דישראל הלא אסור למכור דדמי ערלה אסורין[מ] וקשה דהא אמרינן במסכת [ר"ה (דף ט:) לענין] ערלה אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב יש בהם משום ערלה ואם כן איך אנו נהנים מן הכרמים שהעובדי כוכבים מבריכין אותן בכל שנה ואף על פי שאין אנו יודעין ודאי שמבריכין כולם הוה לנו לילך אחר הרוב ואומר רבינו שמשון ששאל בעובדי אדמה ואמרו לו שאין חותכין הזמורה מן הסדן ואם כן הוא יונק עוד מן הזקנה ואמר התם (ירושלמי פ"ק דערלה)[א] המבריך בזמן שיונק מן הזקנה פטור מן הערלה ואם[ב] סיפק חייב והוא ניכר היטב כשיונק מן הזקנה וכשאינו יונק מן הזקנה כשהזמורה יונקת מן הזקנה עליהן נוטין[ג] [לצד אחר] וכשפוסק עליהן נוטין לצד [זקנה] וסימניך דהאי מאן דאכיל מחבריה בהית לאיסתכולי ביה ונראה דחדש נוהג בזמן הזה ולכך יש ליזהר שאם אדם יודע בודאי[נ] שהשעורים נזרעו אחר זמן הקרבת העומר דהיינו אחר י"ו בניסן

עין משפט
נר מצוה

א [מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל"ו ופ"ג מהל' סוטה הל' טו]:

ת ב מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה א והלכה ו:

מסורת הש"ס

א) חגיגה יא. זבחים יג, ב) [ע' תוס' כתובות ה. ד"ה שמא], ג) [בכת"י נוסף: כהן. וכ"ה ברש"ל], ד) [צ"ל אלעזר], ה) [עירובין נד.] סוטה יט. מכות ג: נדרים נה. נזיר כד: זבחים קה: מנחות לח: ע:, ו) [ע' תוס' נזיר כד: בד"ה אמר וכו' פירוש על זה], ז) סוטה יט. מכות יח: מנחות סא. סוכה מז: ספרי פ' נשא, ח) [בדפו"ר: הזאות. וכל"ל. (רש"ל)], ט) [בדפו"ר: ואמאי. ולכ' כצ"ל], י) [צ"ל אחר ד"ה ידיו שבסמוך], כ) [ע"פ הרש"ל הרש"א והב"ח אינו דיבור בפ"ע אלא המשך הדיבור שבעמוד א], ל) [יומא מב ע"ב], מ) [צ"ל תנא], נ) רש"א מ"ז, ס) [צ"ל מליקה. (רש"ש)], ע) [צ"ל מליקתו. (רש"ש)], פ) [ועי' תוס' זבחים מח: ד"ה מה לבן], צ) [עי' ביכורים פ"ג מ"ו. ובמהרי"ט כתב דנפל' ט"ס בתוס' ע"ש וברש"ש ומלפ"א], ק) [דפרקין ה"ח], ר) [חלה פ"ד ה"ד], ש) [יש להוסיף של ישראל. (הר"ש מדעסויא)], ת) [גיטין מז ע"א], א) [ה"ג], ב) [בדפו"ר: ספק, וכ"ה במהרש"א ע"ש וברש"ש], ג) [בדפו"ר: לצד הסדן הזקנה וכשפוסק עליהן נוטין לצד אחר וסימניך דהאי מאן דאכיל מחבריה בעית [וברש"ל בעי] לאיסתכולי. וכ"נ גירסת רש"ל ורש"א. אמנם כהגהה שלפנינו כן משמע בירושלמי שם],

תורה אור השלם

1. וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים: במדבר יט ד
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד ה
3. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ: במדבר ה כה
4. יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ז ל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי דפרה וכו' כ"ג דומיא דאלעזר. נ"ב כלומר דומיא דאלעזר דלא הוה כהן הדיוט והוא הדין לדורות מיהו בע"כ לאו דומיא ממש דאלעזר דהא סגן הוה ולא כ"ג וה"א בפ' טרף בקלפי אותה לאלעזר ולא לדורות א"ד לדורות בכ"ג וא"ד לדורות בכהן הדיוט ע"ש בדף מג: (ב) ד"ה כל וכו' לא תני חלה כצ"ל ותיבת לה נמחק:

מוסף רש"י

והקריבו. דכתיב בעולה ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם, זו קבלת הדם. וללמד שצריך לקבלו בכלי (זבחים יג.). אע"פ שהוא לשון הולכה, אינה אלא קבלה, שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אלא אם כן קיבל הדם (חגיגה יא.). **אלעזר כתיב ביה.** מלותה בסגן (במדבר יט ד). **הכהן המשיח.** המשוח בשמן המשחה (הוריות יא:). **בן עוף.** תורים ובני יונה (זבחים מח:). **לר' יאשיה דדריה.** שהיה בדורו ובן גילו, לאפוקי רב יאשיה הגדול שהיה תנא (מנחות עא.). אמורא הוא ובדורו של ר"א בן פדת ועוד היה ר' יאשיה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יונתן בכוליה גמרא, והיינו דקאמר לר' יאשיה דדריה, דלא תימא לר' יאשיה הזקן, דלאו אורח ארעא למימרא ליה הכי, שגדול וזקן ממנו היה (סוטה יט.). **בבעלים מנלן.** שתהא האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בכהן לחודיה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו' (שם). **משלמים.** מתנופת חזה ושוק ואימורין דשלמים (שם). **ידיו תביאנה.** בבעלים כתיב וגבי תנופה כתיב (שם). **בבעלים** דשלמים כתיב גבי תנופה, דכתיב בסיפיה להניף אותו תנופה וגו' (סוכה מז.). **מה כאן כהן.** בסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה (סוטה יט.). **מה להלן בעלים.** דההוא בבעלים משתעי, דכתיב יביאו את קרבנו לה' מזבח שלמיו וסמיך ליה ידיו תביאנה (מכות יח:). **תלויה בארץ.** על הקרקע ופירותיו (סנהדרין לה:).

מוסף תוספות

א. למה לי קרא למעט נשים מסמיכות וכל הנך עבודות. תוס' הרא"ש. ב. ואפילו בני אהרן בלא בגדי כהונה הוו להו זרים. תוס' הרא"ש. ועבודתם פסולה. ריטב"א. ג. כיון דלא כתיב בה בגדי כהונה לאו מחוסרת בגדים היא ואי לאו דמימעטא מקרא הייתי מכשירה בלא בגדים כבני אהרן בבגדים. תוס' הרא"ש. ד. דלדורות כשרה בכהן הדיוט דדריש אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר. תוס' הרא"ש. ה. דהתם בעי למילף מליקה דבן עוף משחיטה דבן צאן דתיבעי צפון משום הכי פרכינן מה לשחיטת בן צאן שכן קבע לו כלי, אבל הכא ילפינן הזאה דבן עוף ממליקה דבן עוף שאם מליקתו טעונה כהן כל שכן הזאתו הילכך ליכא למיפרך הכי. תוס' רי"ד. ו. בין יד הכהן ובין המנחה. תוס' הרא"ש. ז. דחמשה שהביאו קרבן בשותפות אינם טעונים תנופה. שם. ח. [ודקאמר] כהן מניח ידו תחת יד הבעלים היינו למטה מידי הבעלים, שם. דלאו דוקא תחת יד בעלים אלא אצלם וכשהן חמשה אי אפשר אלא א"כ ישימו ידיהן זה על של חבירו אבל באדם אחד אפשר דלא הוי חציצה. תוס' רי"ד. ט. מ"ט [דכתיב] (במדבר טו כ') ראשית עריסותיכם ולא של גוים. תוס' הרא"ש מהירושלמי שם. י. כמו בבל מצרים עמון ומואב השנויים במס' ידים (פ"ד מ"ג). תוס' הרא"ש. כ. דשייכא בכל אדם חלת עיסתו אע"פ שאין לו קרקע ודמי קצת לחובת הגוף. שם. ל. דמשמע דמיירי בכל מקום אפילו במקום שאין ישראל. שם. מ. בתוס' הרא"ש ובתוס' רשב"י כתוב דערלה אסורה בהנאה. והמגיה על תוס' רשב"י מקשה על תוס' ממשנה לקמן נו: ועי' עלמו"י. נ. ויש כמה שנים שהחורף והקרח עומד עד הפסח ואין זורעים בודאי אלא אחר העומר, מיהו גם בזה יש להקל ולתלות בשעורים של אשתקד ושאר השנים. תוס' טוך.